

VERBINDING

Het HPV verhuist:

nieuw adres en nieuwe telefoonnummers per 10 januari 2005

HPV:

Gebouw Lenteleven
Postbus 560, 3700 AN Zeist

Bezoekadres:

Utrechtseweg 62, Zeist
telefoon 030 694 55 40 - fax: 030 694 55 90

Modernisering van de solidariteit

INTERVIEW

2

Jaap geniet van de goede zielen in de Wando

IN GESPREK

3

Karmijn: vakopleidingen weven en keramiek

ARTIKEL

4

Aandacht voor de kwetsbaren onder ons

ARTIKEL

4

Ervaringsleren cultiveren

PROMOTIE

5

Inleiding van het congres 'Kwaliteit van kwetsbaarheid'

Het mysterie van de kwetsbaarheid

Het Heilpedagogisch Verbond nam het initiatief voor een congres met de intrigerende titel: Kwaliteit van kwetsbaarheid. Prof. dr. Cees Zwart hield op 25 november een inspirerende inleiding. Zwart is emeritus hoogleraar organisatie-ontwikkeling en menselijke kwaliteit en tevens organisatieadviseur. Onderstaand een samenvatting van zijn hand.

Door Prof. dr. C. J. Zwart

Onlangs verscheen het tweejarige rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Hierin wordt melding gemaakt van een onderzoek waaruit blijkt dat de Nederlander vandaag de dag met een gespleten toekomstverwachting leeft. Hij verwacht een keiharde prestatie maatschappij, maar hij verlangt naar een samenleving met solidariteit en saamhorigheid. Voorts heeft hij last van gevoelens van onveiligheid, angst en onzekerheid. Sinds de moord op Theo van Gogh weten we het zeker: Nederland is in verwarring.

Sommigen zijn van mening, dat dit komt door verharding in de samenleving. Hoe dit ook precies zij, zomaar uit de lucht komt de verwarring niet vallen. En bij nadere beschouwing blijkt het bovendien om een verschijnsel te gaan, dat zich allerminst beperkt tot ons land. De wereld, de mensheid lijkt in verwarring te zijn.

Dit is opmerkelijk, want betrekkelijk kort geleden – rond 1989 – leek het er anders uit te zullen gaan zien. De Fluwelen Revolutie bij de val van de Muur in Berlijn werd gekarakteriseerd als 'Die Wende'. Een fundamentele wending ten goede wel te verstaan. En in die tijd werd in Amerika zelfs alom gesproken over de dageraad van een nieuwe wereldorde. Met welvaart voor iedereen, met vruchtbare internationale politieke samenwerking en zonder grote ideologische eenzijdigheden.

Nieuwe wereldorde

Kort daarop – aan het begin van de jaren negentig – leek de nieuwe wereldorde bevestiging te vinden in de grote coalitie, die door de internationale gemeenschap gesmeed werd om Koeweit eendrachtig te bevrijden. Het had bijna iets weg van een zelfverzekerde poging om het laatste grote kwaad uit de wereld te bannen. Het liep totaal anders. Ongeveer een decennium later werd ons opeens een hele As van het Kwaad voorgeschoteld. En de tweede Golfoorlog werd gestreden met valse argumenten, zonder grote internationale coalitie en met felle politieke en maatschappelijke tegenstellingen. Inmiddels had de antiglobaliseringsbeweging de formule van de zogeheten nieuwe wereldorde aan de kaak gesteld, was de Nieuwe Economie als een zeepbel uit elkaar geklapt, waren de burgers en de politici van elkaar vervreemd geraakt en bleek de echte millennium-bug te bestaan uit een explosieve uitbarsting van het catastrofale terrorisme. In combinatie met extremistisch fundamentalisme en contra-fundamentalisme. De door Samuel Huntington al in 1992 aangekondigde 'clash of civilisations' was dan toch een feit geworden.

Met als gevolg toenemende neiging tot onherstelbare fragmentatie - blijven proberen om tegen beter weten in het eigen straatje schoon te vegen - en toenemende kans op onbeheersbare controverses - blijven proberen om de Zwarte Piet bij de ander neer te leggen -. Anders gezegd: met toenemende verharding in de samenleving over een breed front. Het valt niet te verbazen, dat onder dergelijke omstandigheden de geesten der verwarring ruim baan krijgen.

De wereld is veranderd

In dit hele bizarre transitieproces van het tweede naar het derde millennium neemt nine-eleven (9/11) wel een heel bijzondere plaats in. De dramatische gebeurtenissen op die fraaie ochtend in september leverden een existentiële drempelervaring voor de mensheid op. Niet in de laatste plaats, omdat de hele wereld er *live* getuige van was. Het was meer dan sprakeloze verbijstering wat ons totaal onverwachts overkwam. Het was zoiets als het onmiddellijke en onontkoombare beleven, dat het menszijn opeens in een dimensie van een totaal andere orde was komen te staan.

'De wereld is veranderd', riepen we onbeholpen tegen elkaar. Omdat we het op het moment zelf, dat het ons overviel, blijkbaar nog niet nauwkeuriger konden articuleren. Wat was er dan aan de hand? Samen met

De wereld, de mensheid lijkt in verwarring te zijn, vindt prof. dr. Cees Zwart (foto: Alexandra Buijsman)

de tweelingtorens in New York stortte ook het tot dan heersende paradigma van de *onkwetsbaarheid* ineen. Zowel als bestuurlijke strategie als ook als persoonlijke levenshouding. Bestuurders, leiders, managers, politici, kortom allen, die aan de knoppen draaien waren kenmerkend sinds de Tweede Wereldoorlog gewend geraakt aan strategisch gedrag, waarin maakbaarheid – al dan niet verbijzonderd in beheersbaarheid en voorspelbaarheid – sleutelfuncties zijn geworden voor beoogde effectiviteit. En in het persoonlijke leven waren we in de ban geraakt van de veronderstelling dat het effectief is om levensgeluk exclusief te baseren op fysieke veiligheid en materiële onafhankelijkheid.

Misleidend

De gebeurtenissen van 9/11 confronteerden ons meedogenloos met het existentiële signaal, dat al het monomane streven naar uiterlijke zekerheden in de huidige omstandigheden – met een zwaar accent op mondiale wederzijdse afhankelijkheid en met een hoog risicoprofiel – eenvoudig contraproductief, om niet te zeggen misleidend is geworden.

Misleidend, omdat het bij structurele turbulentie zo blijkt te zijn dat alleen maar inzetten op uiterlijke zekerheden geen garantie is voor onkwetsbaarheid. Algemeener geformuleerd: in turbulentie zijn uiterlijke bakens voor effectieve sturing niet meer toereikend. Ze dienen noodzakelijkerwijze aangevuld te worden met innerlijke bakens. Het is uiteindelijk niet uiterlijke, maar innerlijke zekerheid, die ons fundamenteel onkwetsbaar blijkt te maken. De ineenstorting van het paradigma van de onkwetsbaarheid op 11 september 2001 zendt het indringende signaal aan de hele mensheid uit, dat het zinloos is om het leven te willen inrichten als een 'ommuurde compound', in de hoop hiermee de vermeende vijand - het vreemde, het afwijkende - buiten ons eigen, vertrouwde territorium te kunnen houden. Zinloos is dit in hoofdzaak, omdat we in een open, mondiale samenleving zijn komen te leven.

Zo gewild

Dat hebben we trouwens met elkaar ook zo gewild. Vrij verkeer van mensen, goederen, diensten en kapitaal, was dat niet juist onze droom? Moeten we dan ook niet durven erkennen, dat in zo'n samenleving volledige beveiliging of afsluiting van het eigen domein niet realistisch meer is? Andere mensen, andere culturen selectief op afstand houden of verwijderen, omdat we ze als bedreigend of zelfs vijandig beleven gaat niet meer.

Lees verder op pagina 6.

Bureau HPV gesloten tussen Kerstmis en Oud en Nieuw

Het HPV-bureau zal gesloten zijn van 24 december 2004 tot 3 januari 2005.

Gerard Besten ijvert voor modernisering van de solidariteit

‘Een appèl op de antroposofisch geïnspireerde zorg’

Het Heilpädagogisch Verbond hield op 25 november in Dalfsen het congres ‘Kwaliteit van kwetsbaarheid’. Bernard Heldt sprak na afloop van het congres met Gerard Besten, voorzitter Heilpädagogisch Verbond.

Door Bernard Heldt

Achter in de zaal bevinden zich groepjes rond sprekers, in nagesprek over het onderwerp. De stemming is intens en geladen, mensen zijn aan het denken gezet. Er worden agenda's getrokken. Later zal blijken dat Beer Boneschansker, voorzitter van de BOSK (vereniging van mensen met een motorische handicap en hun ouders), direct tot actie is overgegaan. Jopie Nooren, directeur van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland is al onderweg naar de staatssecretaris. Ik spreek Gerard Besten aan.

Wat heeft je het meest geraakt?

Ik was geraakt door de opmerking van Cees Zwart die ons stimuleerde om een poos met de vraag rond te lopen of kwetsbaarheid een bron van kracht kan zijn. Ik vond zijn inleiding één doorlopend appèl op onderzoek naar eigen kwetsbaarheid. Daarnaast realiseerde ik me dat we niet voor niets in ‘De Bron’ zijn (naam van het congrescentrum, BH). Onze bron, Genezend Opvoeden, doet een voortdurend appèl op authentiek handelen, oprecht mens-zijn. Het stelt ons ook voor de vraag: in welke context beoordeel je de mens met een ontwikkelingsstoornis? Onze bron is uiterst actueel, zeker nu het uitgangspunt van de AWBZ, solidariteit, dreigt te worden losgelaten. Daar moeten we wat mij betreft als heilpädagogische beweging voor staan! Dit congres biedt ankerpunten voor de komende jaren. Meermalen heb ik het appèl gehoord om de zorg voor de zwakkere te heractiveren. Ook raakte mij het appèl op ‘liefde’, één van de kernbegrippen in de langdurende zorg. Dat begrip is in de taboesfeer geraakt. Het gaat er om dat wij ‘liefde’ onderbrengen en inhoud geven in een toekomstige professionele standaard.

Wat zie je voor je als nieuwe inzichten voor het publieke domein?

Vanuit verschillende invalshoeken hoorden we de noodzaak om begrippen te vernieuwen. Neem bijvoorbeeld Beer Boneschansker voorzitter van de BOSK. Hij verwoordde de absurditeit van de vraag: welke bijdrage levert een gehandicapte aan de samenleving? Hij noemde dit een non-vraag, zolang deze vraag niet gelijktijdig gesteld wordt aan de andere 16 miljoen inwoners van ons land. Maar deze vraag leidt overigens wel tot een bepaalde opstelling over de toekomst van de AWBZ. Ook werd de noodzaak en het belang van representatie en legitimiteit van het begrip kwetsbaarheid nadrukkelijk aan de orde gesteld. De overheid kiest ervoor in het publieke domein een andere positie in te nemen. Er ontstaat nu ruimte voor initiatieven en inbreng vanuit maatschappelijk geëngageerde organisaties en burgers.

Daarmee wordt het van groter belang om op een heldere wijze de zwakkere in de samenleving, alsmede de kwetsbaarheid van alle mensen te representeren in dat publieke domein en daarmee te zorgen voor die legitimatie. ‘Legitimatie’ kan dus een heel belangrijk begrip gaan worden.

De minister-president Balkenende kreeg gisteren een oranje armband om daarmee uit te drukken dat hij respect heeft. Ik vraag me af of het Heilpädagogisch Verbond geen paarse

armbanden moet aanbieden als symbool van representatie van kwetsbaarheid en solidariteit, hoewel ik persoonlijk toch liever andere vormen zou prefereren.

Je stelde bij de opening vraagtekens bij het ondersteuningsconcept.

Binnen onze zorg is dat een dominant concept geworden. Maar ik heb vandaag ook meerdere malen het begrip ‘wederkerigheid’ gehoord. Het lijkt me dat het ondersteuningsconcept een evolutie behoeft in de richting van wederkerigheid. Wederkerigheid in de directe relatie. ‘Wat doe ik, wat maak ik los bij jou en wat doe jij, wat maak jij los bij mij?’ Wederkerigheid opent deuren naar een wijzigende grondslag onder financiering en arrangementen. Als wederkerigheid als dynamisch werkend beginsel erkenning krijgt in de langdurende zorg gaat er volgens mij wel wat veranderen.

Bedoel je een andere benadering van de wegeving?

Jopie Nooren, directeur van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland kondigde in haar inleiding aan dat zij vanavond, samen met de voorzitter van de VGN, een indringend gesprek zal voeren met de staatssecretaris. Voor mij is kernvraag wat de staatssecretaris Ross nu eigenlijk wil met de gehandicaptenzorg. Overigens is dit gesprek tot stand gekomen na een ‘amice’-briefje van Jopie Nooren, toen ze van de week niet kon slapen van alle vragen die de komende WMO oproept. Dat brengt mij op de gedachte of wij ook niet veel directer moeten handelen; minder formeel. Beleidsmakers en politici anders en directer benaderen.

Paul van Rooij van Zorgverzekeraars Nederland verwoordde vanuit de zorgverzekeraars de wens om een fundamentele wijziging in de grondslag van de AWBZ. Hij vroeg zich af in hoeverre de huidige solidariteitsgedachte onder de AWBZ nog van toepassing moet zijn. Toen ik daar een vraag over stelde gaf hij aan dat vanuit het perspectief van zorgverzekeraars, solidariteit alleen nog als werkend principe onder de AWBZ zou moeten gelden voor de laagste inkomensklassen. We zijn het hele leven verschillend aan elkaar, zei hij, maar op het moment dat we te maken krijgen met chronische ziekte en handicaps hanteren we het gelijkheidsbeginsel.

Dit is een streven wat we met kracht moeten keren. Met een dergelijke insteek scheppen we geen zinvol perspectief voor mensen met een handicap, maar stappen we met één been terug in de werkelijkheid van voorbije eeuwen. Solidariteit, alleen betreffende de laagste inkomensklasse, neigt naar armenzorg met alle verschijnselen van dien!

Dit is een streven wat we met kracht moeten keren. Met een dergelijke insteek scheppen we geen zinvol perspectief voor mensen met een handicap, maar stappen we met één been terug in de werkelijkheid van voorbije eeuwen. Solidariteit, alleen betreffende de laagste inkomensklasse, neigt naar armenzorg met alle verschijnselen van dien!

In de ontwerpteksten uit de jaren ‘60 schetste minister Veldkamp het solidariteitsprincipe als grondslag voor de AWBZ.

Gerard Besten: ‘Kan kwetsbaarheid een bron van kracht zijn?’

Modernisering van de AWBZ houdt dan voor mij ook tevens Modernisering van de solidariteit in. Dit vraagt om een brede maatschappelijke discussie.

Met z'n allen de schouders eronder?

Nou, zeker. Ik vroeg mij gisteren af of er nieuwe perspectieven zouden lonken voor de AWBZ gebruikers in termen van volwaardigheid en emancipatie. Maar het blijkt, en dat klonk vandaag ook meermalen, dat er weinig sprake is van samenhangende visie voor deze doelgroep. De overheid schijnt een houding aangenomen te hebben die we in het oosten van het land verwoorden als: ‘As het niet kan zoals het mot, dan mot het mår zoals het kan!’ Iemand noemde de ontwikkelingslijn van de gehandicaptenzorg: van verzuiling naar verwatering. We moeten op zoek naar nieuwe bindende elementen zoals wederkerigheid en modernisering van de solidariteit. Jopie Nooren en Cees Zwart schetsten dat we in ons land in een fase van verwarring aanbeland zijn. De discussies, moeten eigenlijk nog beginnen. Maar, kun je een fase van verwarring ook ten goede gebruiken?

We weten dat ontwikkeling discontinu is. De bioloog Rupert Sheldrake schetste het bestaan van morfogenetische velden. Latente krachtenvelden waarin nieuwe dingen die aan de tijd zijn, ontstaan. Ik vermoed dat er nu sprake is van zo'n morfogenetisch veld in het publieke domein en specifiek in de zorg. Een veld wat uitnodigt om de goede dingen te doen en te ontwikkelen: initiatief nemen in het maatschappelijk vlak. Voor onze doelgroep is het van uiterst belang dat we representatie en legitimiteit als werkpunten omarmen en invoeren in het publieke domein.

Wat is je boodschap aan verschillende partijen?

Na 80 jaar lijkt er nog steeds behoefte aan inzichten vanuit de antroposofisch geïnspireerde zorg. Inzichten die gerijpt zijn in ons dagelijkse werk en die we verder moeten ontwikkelen. Vandaag bleek weer eens dat verdieping van de dagelijkse werkelijkheid leidt tot nieuwe gezichtspunten en vragen om aan te werken. Aan de antroposofisch geïnspireerde zorginstellingen wil ik dan ook vragen initiatieven te nemen, vooral in relatie tot een samenleving in verwarring. Vernieuwende initiatieven, ook naar maatschappelijke vraagstellingen. En ook discussies over waarden niet uit de weg te gaan. De mens is ons héél wat waard. De inspiratie putten we uit onze bron.

Lees verder op pagina 6

COLUMN

Is er iets mis?

What is wrong with body, soul and spirit?

Lichaam, ziel en geest, zoals wij in normaal Nederlands zeggen, is een oud idee, een gedachte die behoort tot het traditioneel cultuurgoed van de westerse beschaving.

Wil je die gedachte echter handhaven in het huidige, wetenschappelijke tijdsgewricht, dan hebben veel mensen daar moeite mee.

De trits ‘lichaam, ziel en geest’ is met andere woorden een revolutionair idee. Een idee die van elke generatie opnieuw een eigen uitwerking vraagt. Dat kan niet anders, omdat het cruciale derde begrip, geest, geen statisch en vanzelf aanwezig gegeven is, maar telkens opnieuw in mensen geactiveerd moet worden. Anders is het er niet, blijft het zogenoemd afwezig. En hiermee is ook het hele probleem gegeven.

Het komt voor dat mensen zich met deze idee – om wat voor reden dan ook – niet willen inlaten. Dat zij zich buiten de geestelijke mogelijkheid plaatsen, omdat die (op het eerste gezicht) voor hen niet te traceren is. Niet zelden meent men ook dat die niet in een wetenschappelijke opvatting past. Maar hoe kun je hiermee dan wel te werk gaan? Je kunt op het kernbegrip ‘individualiteit’ komen, een ander woord voor de individuele geest van een mens. Van elk mens, maar dan van ieder weer anders. Daarom is deze geest, op de manier waarop die in de wereld verschijnt, in principe ook individueel, en niet universeel, namelijk niet voor iedereen en altijd gelijk. Dit is moeilijk te denken, zeker wanneer je tot vaste wetenschappelijke waarden en wetmatigheden wilt komen.

Je zult andere vragen moeten durven stellen dan de huidige wetenschap doet. Bijvoorbeeld vragen als ‘wie ben ik, waar kom ik vandaan en wat is de zin van dit leven’. Deze vragen kunnen een nieuw perspectief van ontwikkeling te zien geven. Een die vruchtbaar is voor het dagelijks leven en daarbij niet

ophoudt, maar over de grenzen van geboorte en dood heen reikt. Dan vind je in de eerste plaats algemene formuleringen. Zoals de individualiteit die als het wezen van een mens een essentiële bepalende kracht in de ontwikkeling vormt, naast de krachten van de erfelijkheid en van de invloeden uit de omgeving. Erfelijkheid en omgeving (opvoeding) zijn twee krachtige invloeden die echt niet onderschat worden. Maar het is de geestelijke individualiteit die bij de geboorte incarneert. Incarneren betekent letterlijk ‘vlees worden’. Zo is er bij ieder mens sprake van een dualiteit: een lichamelijk en een geestelijk principe. Beide beïnvloeden de ontwikkeling van een mens. Vanaf de geboorte ontstaat in de wisselwerking met de omgeving de psyche of de ziel, op het grensvlak tussen lichaam en geest.

En zo komen we weer uit bij het principe van lichaam, ziel en geest. In alle richtingen kan dit verder worden uitgewerkt. En natuurlijk ook wetenschappelijk nader onderzocht. Het is onzin dat dit niet zou kunnen. De wetenschap houdt toch niet op bij de materie, het fysieke, de stof, het lichaam?

Het past bij december om eens zo'n geluid te laten horen. Er klonk in deze maand toch ooit ook een buitengewoon geluid boven de velden?

Michel Gastkemper

Zinvol samenwerken, een verslag van een proces

Hanno Niemeijer en Gerard Besten schreven een informateursrapport, waarin zij een voorstel doen voor het vormen van een stichting als netwerkverband op basis van gedeelde identiteit en gezamenlijke belangen. Dit rapport was op 12 november de basis voor een werkconferentie.

Door Bernard Heldt

Op 15 april 2003 zaten 25 mensen bij elkaar op het ministerie van VWS. Ze bespraken een aantal consequenties van de Modernisering AWBZ aan de hand van casussen.

Het waren vertegenwoordigers van de antroposofische zorginstellingen: het Heilpedagogisch Verbond, de Arta-Lievegoed Groep en de Stichting Antroposofische Ouderenzorg, uitgenodigd door de Directie Gehandicaptenbeleid (DGB) van het ministerie. DGB had het Heilpedagogisch Verbond gevraagd deze werkbijeenkomst te beleggen omdat "de antroposofische zorg breed vertakt is, alle vormen van zorgvragen bedient en bekend staat om de kwalitatief goede wijze waarop ze de zorg verleent". Het Heilpedagogisch Verbond pakte de handschoen op en nodigde haar antroposofische collega-instellingen uit de andere zorgsectoren, haar relaties bij zorgkantoren en andere partnerorganisaties uit. DGB nodigde ambtenaren van andere beleidsdirecties van het ministerie uit. Het centrale thema van de dag was: ontschotting, het wegvallen van de 'schotten' tussen de specifieke AWBZ-sectoren als psychiatrie, gehandicaptenzorg, ouderenzorg enz. als consequentie van de Modernisering van de AWBZ.

Samenwerking

Na afloop gingen de vertegenwoordigers van de antroposofische zorginstellingen ergens nog wat eten. Het gemeenschappelijke optreden smaakte naar meer. Hanno Niemeijer, bestuurder van de Arta-Lievegoed Groep, had al eerder zijn interesse in samenwerking laten blijken. Dus daar ging het gesprek tijdens het eten over. Afgesproken werd dat Hanno Niemeijer en Gerard Besten, voorzitter van het Heilpedagogisch Verbond en bestuurder van de Bellisgroep in Oost-Nederland als 'informateurs' zouden onderzoeken welke mogelijkheden er tot samenwerking waren; we waren tenslotte in Den Haag, nietwaar! Er werd een tijdsplan uitgezet: ze zouden medio 2004 met een voorstel komen. De afspraak werd aan de FAG gemeld en in het HPV, dat als vereniging van antroposofische instellingen voor gehandicaptenzorg en kinder- en jeugdpsychiatrie belanghebbende was, met enthousiasme gesanctioneerd. Een periode eerder hadden de antroposofische zorginstellingen zich laten voorlichten over de Open Ankh, een werkverband van allerlei soorten zorgorganisaties en zorgkoepels op protestants-christelijke grondslag. Bert van Barneveld, oud-bestuurslid van de Open Ankh, had contacten met Ger Jue, de toenmalige directeur van de Stichting Antroposofische Ouderenzorg. Arthur Modderkolk, bestuurder en algemeen secretaris van de Open Ankh heeft zitting in de raad van toezicht van Bronlaak-Heimdal. De gedachte was toen: zouden de antroposofische zorginstellingen ook geen 'Open Ankh' kunnen oprichten? Een gedachte die door de Open Ankh zelf ook werd toegejuicht. Op deze wijze zou samenwerking met hen ook makkelijker tot stand kunnen komen.

Netwerkverband

In juni 2004 kwamen Hanno Niemeijer en Gerard Besten met het rapport Zinvol Samenwerken. In het informateursrapport worden niet alleen mogelijkheden beschreven, maar wordt ook een voorstel gedaan. Dat is het vormen van een stichting als netwerkverband op basis van gedeelde identiteit en gezamenlijke belangen; samenwerken op het gebied van ondersteunende diensten, personeelsbeleid, kwaliteitsbeheer, huisvesting, bouwonderhoud, administratie, organisatie, automatisering en digitale informatievoorziening. De derde versie van dit rapport was de basis voor een werkconferentie op 12 november j.l. voor delegaties van raden van toezicht, raden van bestuur, besturen en directies van alle antroposofische zorginstellingen en van de FAG. Zo'n 65 personen waren die vrijdag in het Ionagebouw van Landgoed de Reehorst aanwezig.

Inleidingen

Vincent Baalman, directeur van Zorg Consult Nederland, die het informateurstraject begeleidde, opende de conferentie en noemde zichzelf 'kopschuw als het over samenwerking gaat'. Vanuit zijn ervaring bij het begeleiden van vele samenwerkingsprojecten heeft hij gezien dat de doelstelling van samenwerking langzamerhand verandert naar: expertise bij elkaar leggen ten behoeve van de cliënt. Hij stelde dat innovatiekracht het kenmerk zou moeten zijn van antroposofische instellingen. Zijn motto is: laat je inspireren en inspireer zelf ook anderen.

Hanno Niemeijer keek terug op 15 april 2003 (de werkconferentie op het ministerie) en voerde als motto: 'op naar een antroposofische Open Ankh'. Het uitgangspunt hierbij is, recht doen aan de variëteit van autonome instellingen. Het gaat om institutionele stabiliteit en continuïteit. Hij haalde een uitspraak van Nelson Mandela aan: 'Als er een lawine achter je aankomt heb je geen tijd om grassprietjes te bekijken'.

Gerard Besten noemde ketenvorming als het meest belangrijk voor de zorgvraag, waarbij de thema's uit de nota leidraad zijn. **Arthur Modderkolk** sprak zijn waardering voor de nota uit en vond dat er een reëel krachtenveld werd geschetst. Daarbij waarschuwde hij voor het vasthouden aan het verleden, omdat 'spelers van morgen zich anders gedragen dan gisteren'. Hij beschreef de Open Ankh als een werkverband of netwerkorganisatie die is ontwikkeld vanuit één motto en inspiratie. De eindverantwoordelijkheid van iedere aangesloten onderneming ligt bij de betreffende raad van bestuur, de raden van toezicht zijn vervlochten met die van de Stichting De Open Ankh, zoals een planetenstelsel eigen banen heeft rond een gemeenschappelijke zon. Er worden afspraken gemaakt hoe men elkaar faciliteert. Vanuit de gemeenschappelijke financieringen wordt de Open Ankh ook wel de 'open bank' genoemd. Inspiratieoverwegingen zijn volgens hem het fundament voor de samenwerking, er moet fibratie zijn. Tevens stelde hij dat antroposofische zorg té belangrijk is om samenwerking te laten lopen. Hij vindt het een uitdaging om de grenzen van het mogelijke en van het nodige op te zoeken. Zijn advies is: stel formateurs aan.

Koop Daniëls keek terug op de verschillende pogingen die de laatste jaren waren gedaan om neuzen rond samenwerking één kant op te laten kijken. Hij zou graag hechte samenwerkingsverbanden zien en zijn kaarten zetten op ondersteunen van medewerkers vanuit inspiratie, kracht putten uit enthousiasme van medewerkers en enthousiasme wekken. Het gaat uiteindelijk om kwalitatief goede zorg, gevoed vanuit betrokkenheid en zichtbaar worden in de omgeving.

Graag zou hij met alle antroposofische zorginstellingen een nieuwe vereniging willen vormen, met een aantal gemeenschappelijke taken als opleiding en onderzoek, waarbij geen bestuurlijke vermenging plaatsvindt. Zijn motto is: 'de eigen waarde houden, de meerwaarde van samenwerking nemen'.

Afspraak

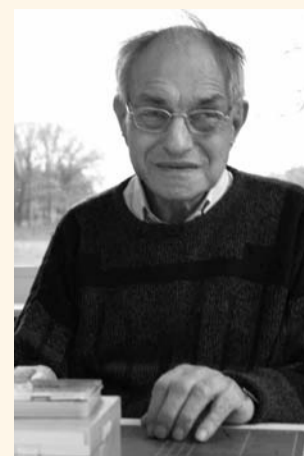
Na de inleidingen gingen de deelnemers in gespreksgroepen uiteen om te werken aan een aantal vragen. Een gemeenschappelijk punt uit de verschillende gespreksgroepen was dat de inhoud van de samenwerking leidend moet zijn. Een te snelle conclusie voor de vorm is een valkuil. Maar ook het proces moet niet eindeloos duren en het motto is doen.

Producties zouden op elkaar afgestemd kunnen worden; geen vraag verloren laten gaan en geen gaten laten vallen. Er zouden dwarsverbanden ontwikkeld moeten worden met betrekking tot ouderen, autisten, jeugd, enzovoorts. Op verschillende lagen kunnen disciplines met elkaar samenwerken; beginnen en iets als de 'Open Ankh' ontwikkelen.

De afspraak is dat het Heilpedagogisch Verbond met de Arta-Lievegoed Groep en de Stichting Antroposofische Ouderenzorg om de tafel gaat zitten en aan het werk gaat. Over zeven maanden komen de vertegenwoordigers van de diverse instellingen in deze context opnieuw bij elkaar en kijken hoever ze zijn.

IN GESPREK MET

Jaap geniet van de goede zielen in de Wando

Jaap Kalff is volgend jaar vijftig jaar op Bronlaak.
(foto Maarten Michiel Mahler)

Door Henny Krijnen

Jaap Kalff kreeg bij zijn 40-jarig jubileum op Bronlaak in 1995 een koninklijke onderscheiding voor de wijze waarop hij zich gedurende al die jaren in de Bronlaak gemeenschap verdienstelijk maakte.

Jaap Kalff richtte mede de bewonersvereniging de Vrolijke Broeders op, schreef gedichten en liedjes, nam deel aan de religiegroep en de culturele groep, en verzorgde bij allerlei gelegenheden de muziek met zijn bijzondere pianospel. Het door hem geschreven en gecomponeerde verjaardagslied 'Hulde hem die jarig is' klinkt nog regelmatig. De 72-jarige is op 1 maart 2005 vijftig jaar op Bronlaak.

Wat heb je gedaan op Bronlaak?

Da's ook eventjes wat. Aardig veel piano gespeeld, penningmeester geweest voor de Vrolijke Broeders. Ik heb gewerkt in de oude Triton, daar was ik aan het mattenvechten met Corry en Dennis. Later ben ik in de nieuwe Triton gaan werken. Daar heb ik kaarsen gemaakt en matten gevlochten. Nu ben ik vanaf 1999 in de Wando, een werkgebied voor gepensioneerden. We doen hier de zaken met gezelligheid erbij. Muziek, geklets en kunstwerken maken.

Hoe lang ben je gepensioneerd?

O, dat is een gekke vraag, hoe moet ik dat uitdrukken? Vanaf mijn 68e jaar? Toen was ik dus in de Wando.

Wat doe je in de Wando?

Tekenen, muziek spelen met Henny, luieren, mijmeren, gedichten maken. Ik ben bezig voor mijn vijftigjarig jubileum. Soms zit ik ook wel te piekeren, dat kan over van alles wezen. Bijvoorbeeld dat ik geen werk heb, maar dat wordt wel minder. Ik kan nu veel eerder werk vinden wat ik nu leuk vind. Ik geniet van wat de anderen doen bijvoorbeeld het tekenen van Ineke. Ik geniet van de sfeer, die is vrolijk. Er zijn goede hartige zielen in de Wando. Als Elise het over 'Jaapsen' heeft en een kopje thee drinkt, ben ik zo opgewekt. Dan voel ik me echt gelukkig. Ik kan wel zeggen, dan gaan de zorgen meer weg.

Op dinsdag ga ik bij Ute ouderenmuziek maken. En op woensdag schilderen met Hugo. Om beelden te krijgen uit een verhaal dat Hugo voorleest.

Op donderdag ga ik kijken naar de ouderen-euritmie, dan worden er verhalen, gedichten en muziek uitgebeeld, en dan proberen dat in de euritmie te zien. Dat vind ik heel leuk en boeiend. Daar word ik heel warm van.

Op vrijdag ga ik naar de gym van Theo, daar krijg ik het ook warm van. Dan ga ik bewegingen maken met mijn lichaam. Bijvoorbeeld koperen ballen doorgeven of een spel met de parachute.

Heb je nog ouders of familie?

Mijn ouders zijn er helaas niet meer. Ik heb nog een aardige flinke lieve bijzondere zus uit Engeland. Daar trek ik wel eens mee rond. Ze vinden het leuk als ik iets laat horen, of een tekening opstuur. Ik wil heel graag iets voor ze doen. Als ik iets voor ze ga doen is mijn gepieker weg.

Help je bij de verzorging van andere bewoners op Bronlaak?

Ik help graag mee met karweitjes en taken.

Wat wil je als boodschap meegeven aan de leiding van Bronlaak?

Jaap (na heel lang nadenken): Ik ben heel tevreden, ik heb geen grote wensen of grote boodschap. Het groeien van Bronlaak is snel gegaan, ik kan het nu niet overzien. Alles gaat zo snel...

Beeld en Wijsheid; conferentie medische sectie

In de Geert Grootteschool in Amsterdam is op zaterdag 12 februari de jaarlijkse conferentie voor medewerkers uit het veld van de antroposofische gezondheidszorg.

Beeld en wijsheid, diagnostiek en therapie in het licht van de mysteriën is de titel van de conferentie.

In de oudheid werd vanuit de mysterieplaatsen het maatschappelijk leven geleid. Ook de geneeskunst werd in de mysterietempels uitgeoefend. Daarbij was de tempelslaap een essentieel middel om tot diagnose en therapie te komen.

Ita Wegman stelde in 1923 aan Rudolf Steiner de vraag naar een vernieuwing van de oude mysteriegeneeskunde. Een spirituele diagnostiek en therapie die als aanvulling op en verruiming van de moderne natuurwetenschappelijke wetenschap gezien kan worden. Op 12 februari komen onder meer de volgende vragen aan bod: Hoe ontwikkelde de mysteriegeneeskunst zich door de tijd heen hoe werd onderzoek gedaan; wat is kenmerkend voor de antroposofisch geïnspireerde geneeskunde als nieuwe mysteriegeneeskunde?

Roel Munniks geeft de voordracht Mysteriën en geneeskunst, waarmee hij een basis proberen te leggen voor het werken in de groepen. 's Middags vertelt huisarts Madeleen Winkler van het therapeuticum Calendula in Gouda over de interdisciplinaire methodiek die zij volgden om te komen tot eigentijdse preventie.

De medisch-pedagogische onderzoeksgroep spreekt over hun jarenlange interdisciplinaire samenwerking en werkwijze die leiden tot twee publicaties.

Een programmaboekje en aanmeldingsformulier zijn aan te vragen bij het secretariaat van de Antroposofische Vereniging, telefoon (030) 691 82 16.

Benefietconcert Parcivalschool

In de Arenbergsschouwburg in Antwerpen is op zondag 30 januari om 15.00 uur een benefietconcert voor de Parcivalschool. Voice Male zingt voor de Parcivalschool a capella. De Parcivalschool is een Steinerschool (vrijeschool) voor buitengewoon onderwijs. Op 1 september werd de nieuwe afdeling (OV1) opgericht, voor kinderen met een matige mentale handicap. Omdat de werkingskosten tijdens het opstartjaar niet door het ministerie van Onderwijs gedragen worden, organiseert de betrokken oudergroep dit benefietconcert. Kaarten (€ 20,-) bestellen kan via e-mail: parcivalschool@pi.be en telefonisch: 0032 (0)3 2302444.

Kliniek voor zelfstandig wonende verstandelijk gehandicapten

's Heeren Loo West-Nederland en het Diaconessenhuis Leiden hebben een speciale kliniek voor mensen met een verstandelijke handicap die zelfstandig wonen. Gewone huisartsen weten vaak niet goed raad met deze patiënten. Twee jaar geleden onderzocht professor Heleen Evenhuis in opdracht van de Raad voor de Volksgezondheid & Zorg de kwaliteit van de huisartsenzorg aan mensen met een verstandelijke handicap. Ze concludeerde dat huisartsen op grote schaal diagnoses missen en dat essentiële behandelingen achterwege blijven. De polikliniek voorziet in deze behoefte. (bron: ZorgVisie)

'Tijd en aandacht voor de kwetsbaren onder ons

Dit is een ingekort verslag van het openingswoord van Gerard Besten, voorzitter Heilpedagogisch Verbond tijdens het congres 'kwaliteit van kwetsbaarheid', georganiseerd door het Heilpedagogisch Verbond.

Door Bernard Heldt

v.l.n.r. Cees Zwart, Herman Meininger, Beer Boneschansker, Hetty de With en Frits Koster. (foto: Alexandra Buijsman)

In de uitnodiging voor dit congres stond een citaat van Joan Tronto: "Dat wij kwetsbaar zijn, weerlegt de mythe dat wij altijd autonome en potentieel gelijke burgers zijn. Wij allen gaan tijdens ons leven door verschillende stadia van afhankelijk zijn, van autonomie en kwetsbaarheid. Een politieke orde die uitsluitend onafhankelijkheid en autonomie erkent als de natuur van het menselijk leven, mist daardoor een groot stuk van de menselijke ervaring en moet dit gegeven wel ergens verbergen."

Daarmee is kwetsbaarheid een thema dat ons allen aangaat en tevens uitermate actueel is. Op dit moment is het politiek-maatschappelijke klimaat gericht op de zelfstandige burger, die zelf verantwoordelijkheid neemt. 'Eigen verantwoordelijkheid', is een te pas en te onpas gebezigde uitspraak waar het gaat om zorgen over en zorgen voor. Het is niet alleen een uitspraak; het is ook het basale uitgangspunt bij de benadering van zorg.

Dat kan zelfs voor de meest kwetsbare mensen, zoals mensen met chronische aandoeningen en mensen met levenslange ontwikkelingsstoornissen een goed uitgangspunt zijn. Maar er zijn ook risico's aan verbonden.

Deze benadering gaat er vanuit dat alle burgers even weerbaar zijn en dezelfde vaardigheden en mogelijkheden bezitten. Ik weet uit de praktijk van alledag dat dit niet zo is.

Ondersteuningsconcept

Binnen de AWBZ heeft het ondersteuningsconcept opgang gemaakt. Dit concept (ondersteuning in tekorten) geeft niet genoeg ruimte aan de levensvragen van kwetsbare mensen. Een voorbeeld. Binnen de Michaelshoeve in Brummen wonen ongeveer negentig kinderen en jongeren met ontwikkelingsstoornissen. Daarvan zijn momenteel ongeveer zestig kinderen voogdijkinderen. Dat betekent dat er sprake is van meervoudige problematiek. Een volledige score in vier factoren zoals momenteel gebezigd wordt bij LVG jeugdigen met ernstige problemen: een intelligentie beneden het gemiddelde; een beperkte sociale redzaamheid; bijkomende problematiek (gedragsproblemen, psychiatrische problematiek e.a.) en een levenslange behoefte aan professionele ondersteuning/begeleiding.

Voor deze kinderen is ondersteuning in tekorten niet genoeg. Door het ontbreken van volwaardige betrokkenheid van ouders en familie, ontbreekt het voor hen aan elementaire welzijnsvoorzieningen en vooral: aan sociale betrokkenheid.

Wij menen dat het aan de tijd is, om kwetsbaarheid in een ander daglicht te plaatsen.

Wij menen ook dat het aan de tijd is om de langdurende zorg in een sociaal perspectief te plaatsen. Naast inbedding in de rechts- en economische sfeer achten wij het van groot belang dat er juist in deze tijd oog en aandacht komt voor de kwetsbaren onder ons en daarmee voor de kwetsbaarheid in ieder mens. Dat moet zijn uitwerking krijgen in alle discussies over de AWBZ, over de Jeugdzorg en over de Wet op de Maatschappelijke Ondersteuning. Dat is onze inzet en daarover gaat vandaag deze conferentie.

Unieke scholingskansen voor orthopedagogen en psychologen

Voor de nieuwe 'Postacademische cursus antroposofisch geïnspireerde orthopedagogie en psychologie' zijn nog enkele plaatsen beschikbaar. De cursus start op 12 januari. De cursus is bedoeld voor orthopedagogen/ en (GZ) psychologen werkzaam in instellingen van de antroposofisch geïnspireerde gehandicaptenzorg en (kinder & jeugd)psychiatrie.

De cursus duurt één jaar en bestaat uit drie blokken van elk zes lesdagen van 9.30 tot 17.00 uur. Het zijn in totaal achttien lesdagen, telkens op woensdag.

In de tussentijdse weken zullen kleine begeleidde mentorgroepen ingericht worden om de lesstof verder in de praktijk te helpen brengen. Deze mentorgroepen worden zoveel mogelijk per regio ingericht. Bijeenkomsten mentorgroepen: totaal 12 bijeenkomsten van 2_ uur.

Deze cursus wordt gegeven onder verantwoordelijkheid van het Heilpedagogisch Verbond. Algemeen secretaris van het HPV, Bernard Heldt is de rechtstreeks verantwoordelijke. De inhoudelijke verantwoordelijkheid ligt bij de opleidingscommissie van de Nederlandse Vereniging ter bevordering van de Antroposofische Psychotherapie.

Dit is een unieke en in principe eenmalige kans orthopedagogen en psychologen een 'op-maat' toegesneden scholingstraject aan te bieden. Hiermee willen we de ontwikkeling van antroposofisch geïnspireerde orthopedagogie en psychologie ondersteunen en de identiteit van de instellingen versterken. De brochure op te vragen bij het HPV-secretariaat, telefoon (0343) 44 99 00, e-mail: r.kort@heilpedagogie.nl.

Karmijn verzorgt vakopleidingen weven en keramiek

Voor mensen met een verstandelijke beperking zijn er weinig mogelijkheden om een vakopleiding te volgen. Karmijn heeft de vakopleidingen weven en keramiek. Voor deze tweejarige deeltijdopleidingen die in januari start, zijn nog enkele plaatsen vrij.

Karmijn Vakopleidingen heeft in Driebergen op het werkplaatscentrum Magenta de weefopleiding en in het centrum van Utrecht aan het water van de Oude Gracht de keramiekopleiding. De cursisten komen uit heel Nederland wekelijks twee dagen voor het weven of één dag voor de keramiek naar hun opleiding. Na het volgen van de tweejarige deeltijdopleiding volgt er stevast een expositie. Deze vond onlangs in december plaats.

De nadruk in de keramiekopleiding ligt op ambachtelijk leren werken met klei. Verschillende vorm-, decoreer- en glazuurtechnieken vormen de basis. Er is een speciaal leer- en doeboek met veel tekeningen voor de opleiding ontworpen. Het creatieve element heeft een duidelijke plek binnen de opleiding. In de weefopleiding worden er onder deskundige begeleiding stapsgewijs allerlei weeftechnieken beoefend. Er zijn veel stalen geweven en in de laatste periode wordt er hard gewerkt aan het eindwerkstuk. Een halve dag per week wordt aandacht besteed aan kunstzinnige vorming, als wezenlijk onderdeel van de opleiding. Niet alleen doen de cursisten nieuwe vaardigheden op, ook ontwikkelen ze zich op het sociale vlak verder.

In januari gaan weer nieuwe opleidingsgroepen weven en keramiek van start, er zijn nog enkele plekken vrij. Voor meer informatie en aanmeldingen: Marijke Jochijms voor de weefopleiding, telefoon (0343) 51 40 19, Cees Achterberg voor de keramiekopleiding, telefoon (030) 236 87 81 of Karmijn@tawegman.nl.

Beeld-vormende diagnostiek van de kinderlijke constitutie De ontwikkeling van een meetinstrument

Door Erik Baars en Martin Niemeijer, prijs € 10,-- telefonisch te bestellen, onder vermelding van 'publicatienummer GVP-02', bij het Louis Bolk Instituut, telefoon (0343) 52 38 60

De sectie Gezondheidszorg & Voeding van het Louis Bolk Instituut ontwikkelde een diagnostisch meetinstrument voor de kinderlijke constitutie. Uitgangspunt voor het instrument vormen de heilpedagogische beelden zoals deze door Rudolf Steiner (1924) in voordrachten voor heilpedagogen zijn gepresenteerd.

Tot op heden ontbrak een wetenschappelijke basis hiervoor. De onderzoeksafdeling van het Heilpedagogisch Verbond heeft in samenwerking met het Louis Bolk Instituut in 2002 het plan opgevat hier verandering in te brengen. Er is nu een instrument ontwikkeld dat voldoet aan wetenschappelijke criteria voor validiteit, betrouwbaarheid en gevoeligheid om veranderingen te kunnen meten.

In de antroposofische zorg voor kinderen met ontwikkelingsstoornissen nemen de zogenaamde constitutiebeelden een belangrijke plek in. Het zijn drie paren van polaire constitutiebeelden, die een typologie vormen waarmee een kind gekarakteriseerd kan worden. Zowel in de diagnostiek, als ook de behandeling van deze kinderen wordt vervolgens met deze beelden gewerkt.

Door concept mapping onder ervaringsdeskundigen zijn fenomenen in kaart gebracht en verwerkt tot een vragenlijst met drie domeinen: lichamenlijk-morfologisch, fysiologisch-functioneel en psychisch. Het ontwikkelde meetinstrument doet door de aanwezigheid van analytische en synthetische elementen, recht aan de eigenheid van de heilpedagogische beelden, zijnde een antroposofische typologie.

In het onderzoek zijn de eerste stappen gezet in het vaststellen van de validiteit en betrouwbaarheid. De gezichtsvaliditeit is naar het gemiddelde oordeel van zes experts redelijk. De eerste uitkomsten wat betreft de interbeoordelaars-betrouwbaarheid en interne consistentie zijn bemoedigend.

Bundel Rafaelhuis

Ter gelegenheid van de opening van het Rafaelhuis op Bredablick is een bundel artikelen verschenen over hersenletsel en antroposofie onder de titel: Omgeving die het leven dient. Het Rafaelhuis is een afdeling binnen Bredablick voor mensen met een niet aangeboren hersenletsel. Het bundeltje is te bestellen door overmaking van € 10,-- naar rekeningnummer 35.85.17.710 t.n.v. Raphaëlstichting te Schoorl o.v.v. bundel Rafaelhuis. Het bundeltje wordt u dan z.s.m. toegezonden.

Verkenningen in de psychiatrie Een holistische benadering

Door Annejet Rümke, Imprint: Christofoor, € 45,--, 640 pagina's, ISBN 90 6038 4911

In dit omvangrijke basiswerk geeft Annejet Rümke een beschrijving van psychiatrische problemen die in de hedendaagse psychiatrie als ziektebeeld betiteld worden en vanuit dat gezichtspunt behandeling nodig hebben. Dezelfde problematiek kun je echter ook bekijken vanuit de gebeurtenissen in de levensloop. Therapie is dan niet zozeer behandelen, wegwerken, maar veel meer doorwerken, omvormen en veranderen. Tenslotte kun je naar psychiatrische problematiek kijken als uitdaging van het lot, als ontwikkelingsopgave.

Psychiatrie is een zoektocht door het landschap van de menselijke ziel. Elke beschrijving, elke poging tot vastleggen in begrippen, is als een foto van zo'n landschap. De contouren blijven zichtbaar, maar de kleuren zijn verstild en het leven is eruit. Toch is het mogelijk om door het bekijken van vele foto's, steeds vanuit een ander perspectief genomen, een idee te krijgen van een bepaald landschap, ook als je daar niet zelf bent geweest. Zo kun je ook proberen de psychiatrie te benaderen, steeds vanuit een andere invalshoek, vanuit een ander gezichtspunt zoekend naar een begrip. Want uiteindelijk gaat het niet om het etiket ziek of gezond, gek of aangepast, maar om het lijden en de nood van mensen, en om een poging hen te begrijpen en hen in hun nood bij te staan.

Alle voorkomende psychiatrische stoornissen komen in dit boek uitgebreid aan bod, toegelicht met vele praktijkvoorbeelden: burnout, stemmingstoornissen, angst, fobie, dwang, psychose, schizofrenie, dissociatie, trauma, seksueel misbruik, eetstoornissen, verslaving, persoonlijkheidsstoornissen en borderline.

Een onmisbaar studie- en naslagwerk voor allen die beroepsmatig werken met psychiatrische patiënten alsmede voor geïnteresseerde belangstellenden.

Ervaringsleren cultiveren

Onderzoek in eigen werk, Albert de Vries, Uitgeverij Eburon, Delft. ISBN 90 5972 054 7

Dit proefschrift behandelt het begrip 'ervaringsleren' vanuit wetenschappelijke optiek. Het biedt een praktijktheorie van het ervaringsleren en het coachen gebaseerd op de drie dimensies van professionaliteit: visie, basishouding en techniek. Er zijn veel praktijkvoorbeelden uit landbouw, zorg, onderwijs en management, waar De Vries zo'n jaar of 20 zijn methodiek ontwikkeld heeft.

Zijn stelling is dat mensen in een concrete omgeving vaker zelfstandig blijken te kunnen werken en meer te weten, dan wanneer er op abstracte wijze, bijvoorbeeld via een doelstelling, een appèl op ze wordt gedaan. *In mijn directe coachende activiteiten bij ervaringsleren ontmoet ik doorgaans enthousiasme. Door mensen die verder van dit concrete werk afstaan wordt de betekenis en werking van mijn werk en de door mij ontwikkelde methodieken niet altijd herkend. Blijkbaar is de eigen ervaring belangrijk, dat wil zeggen dat er door die ervaring iets gekend wordt dat van een afstand niet zichtbaar is.*

Op basis van de drie bovengenoemde dimensies ontwikkelt De Vries een begrip van professionaliteit die hij 'reflexieve professionaliteit' noemt: men ontwikkelt vakmanschap door reflexie op de eigen praktijk. Deze reflexieve professionaliteit overstijgt de 'technisch protocolaire professionaliteit' (die je via schoolse opleidingen ontwikkelt) en de 'persoonsbetrokken professionaliteit' (waar het gaat om de volstrekte eigenheid, zoals in de kunst).

'Een essentiële inspiratiebron voor mijn praktijk en voor het idee van en het praktisch verzorgen van reflexieve professionaliteit is Steiner. Hij weet, mijns inziens, visie, basishouding en technieken ten aanzien van het werken vanuit ervaring, met intuïties, vanuit een deelnemersbewustzijn consistent neer te zetten. Men kan antroposofie opvatten als een praktijktheorie, met meerdere sub-praktijktheorieën, die verschijnen in praktijken zoals de biologisch-dynamische landbouw, de vrijeschool pedagogie, de antroposofische geneeskunde, de heilpedagogie en de sociaaltherapie'.

Zijn inzet met dit onderzoek is om de praktijktheorie van een reflexieve professionaliteit te ontwikkelen en daarmee een bijdrage te leveren aan een menswaardige en duurzame maatschappelijke ontwikkeling.

Een interessant boek geschreven vanuit een visie en ervaring die de moeite waard is om door te breken. Door de (voor een proefschrift noodzakelijke) wetenschappelijke verantwoording en het begrippenkader, echter niet overal makkelijk door te komen.

Ondersteunen van mensen met een verstandelijke beperking

Praktijkleerboek voor SPW / SPH. Joke van der Meer, Pieter Hermen, Rob Keukens. Van Tricht Uitgeverij, Twello. ISBN 90 73460 72 7

Bedoeld als naslagwerk en voor studenten die de opleiding volgen tot Sociaal Pedagogisch Hulpverlener of Werker (SPH of SPW) of verbonden zijn aan de Belgische driejarige opleiding Orthopedagogiek. Het boek is door haar brede opzet – met veel aandacht voor organisatorische en planmatige aspecten – geschikt voor zowel hbo- als mbo-niveau en bruikbaar voor zowel de woon- als activiteitenbegeleiding. Door de vele praktijkvoorbeelden kan het als werkboek dienen.

In vijf hoofdstukken wordt stilgestaan bij de verstandelijke beperking en het ontstaan en de gevolgen voor de ontwikkeling. Stap voor stap lichten de auteurs het Individueel Ondersteuningsplan (IOP) toe. Er wordt uitgebreid ingegaan op erfelijkheid, verschillende syndromen en psychiatrische stoornissen. Daarnaast besteden de schrijvers op inzichtelijke wijze aandacht aan maatschappelijke ontwikkelingen, ouders, wet- en regelgeving, juridische aspecten van het beroep, kwaliteitszorg, zorgorganisatie en kwaliteit van leven. Een mooi, overzichtelijk en goed leesbaar boek.

STUDIE OPEN DAGEN

- **Seksualiteit en intimiteit** in het leven van mensen met een ernstige of diepe verstandelijk beperking, 14 januari in De Pineta te Nunspeet, studiebijeenkomst door Bosch en Suykerbuyk trainingscentrum, kosten € 195,--, organisatie en aanmelding 'Bosch & Suykerbuyk trainingscentrum', www.bosch-suykerbuyk.nl, telefoon (0546) 57 61 37 of telefoon (026) 370 20 70.

- **Begrijp ik de cliënt**, 21 januari in De Pineta te Nunspeet, cliëntgericht werken via de methodiek van de hermeneutische cirkel. Een methode die het verhaal van de cliënt centraal stelt, een interactieve intensieve studiedag, kosten € 185,--, organisatie en aanmelding 'Bosch & Suykerbuyk trainingscentrum', www.bosch-suykerbuyk.nl, telefoon (0546) 57 61 37 of telefoon (026) 370 20 70.

- **Cursus chirofonetiek** voor therapeuten, ouders en artsen, twee weekeinden in januari en februari in Bredablick, Bamastraweg 2 in Middenbeemster. Info: Conny Riezebos, telefoon (035) 68 32 165 of Greetje Hovius, telefoon (020) 61 26 592.

- **Naar een nieuwe beroepsstructuur** in zorg en welzijn, woensdag 23 februari in Utrecht, werkconferentie over nieuwe eisen aan de beroepen in zorg en welzijn, informatie bij NIZW, www.nizw.nl, telefoon (030) 230 63 11.

- **Professioneel communiceren**, 24 februari, 3, 10, 17, 24 en 31 maart in De Pineta te Nunspeet, vijfdaagse leergang voor een ieder die geïnteresseerd is in communicatie binnen een team, kosten € 1595,--, organisatie en aanmelding 'Bosch & Suykerbuyk trainingscentrum', www.bosch-suykerbuyk.nl, telefoon (0546) 57 61 37 of telefoon (026) 370 20 70.

- **Harmonisch opvoeden, (wie) kan het nog?**, Conferentie 'Integriteit van het Kind', zaterdag 5 maart in de Theaterzaal Geert Groote College in Amsterdam, een initiatief van de Antroposofische Vereniging in Nederland. Kosten: € 90,--, € 60,-- voor leden AViN, € 30,-- voor studenten en jongerenleden AViN, € 120,-- duo-kaarten. Voor informatie en aanmelding e-mail integriteitvanhetkind@hotmail.com of telefoon (06) 382 390 20.

OPROEPEN

European Camphill youth exchange in Norway

In the early summer of 2005 young people (between 18-25) can be part of a coordination group for an application for a youth exchange within the framework of the EU Youth program. The exchange will take place in Norway and will be financed under the youth program, including travel costs. Needed is willingness to cooperate towards the application and to help in determining the content or theme of the exchange. At least one person is needed to take some responsibility for assisting in completing the formal paperwork to be sent to the Nation Agency. If you are interested please contact (before December 15): Adrian Bowden, Camhill Solborg, 3520 Jevnaker, Norway, fax (+ 47) 32 13 20 20, telephone (+47) 32 13 24 80, mobile (+47) 41 44 81 46, www.solborg.net.

Het mysterie van de kwetsbaarheid

Althans niet zonder het grote risico van een keihard boemerangeffect, met bijbehorende vervolgschade. Elimineren van de vermeende vijand is al helemaal geen realistische optie meer. Vooral niet, wanneer het gaat om de bestrijding van het kwade, het boze in de wereld. Het boze blijkt eindeloos veel slimme routes te kunnen vinden en het blijkt zo tot in de kleinste haarvaten van de samenleving te kunnen penetreren. Wanneer het gaat over de bestrijding en de werking van het kwaad, gebiedt de eerlijkheid ons trouwens te zeggen, dat de vijand niet zelden eerder binnen onszelf dan buiten onszelf te vinden is.

Misschien is dit wel het klemmendste deel van het signaal, dat 9/11 uitzendt. Hoe dan ook, een belangrijk stuk van de tragiek is zonder twijfel, dat de autoriteiten de hierboven beschreven aspecten van het signaal, niet of in ieder geval in volstrekt onvoldoende mate hebben kunnen of willen oppakken. Integendeel, ze hebben juist volhard in strategisch gedrag uit de oude doos. Sterker nog, ze hebben niet geschroomd om – soms zelfs tegen beter weten in – vijandbeelden systematisch te versterken en angstgevoelens nadrukkelijk te voeden. Wonder, dat de bevolking klaagt over onzekerheid en onveiligheid?

Innerlijke zekerheid is geen aangeboren talent, of begaafdheid. Evenmin is het een persoonlijkheidskenmerk. Doorgaans moet innerlijke zekerheid veroverd worden en vervolgens met aandacht verzorgd worden om er duurzame kwaliteit aan te verlenen. De paradox die men hierbij ontmoet luidt als volgt: *De mens wordt pas echt onkwetsbaar door kwetsbaar te leren worden.* Het is deze paradox die het hart of het centrum vormt van het Mysterie van de Kwetsbaarheid.

Het is helaas zo, dat de betekenis van deze levensparadox in de moderne cultuur gemarginaliseerd is geraakt. Wij leren in de regel dat kwetsbaarheid een zwakte is. Omdat kwetsbaarheid tonen betekent dat je zwakte toont. En van zwakte kan misbruik worden gemaakt. Het levert in ieder geval, zo luidt de redenering, geen versterking op van de eigen machtspositie. En dat is op den duur gevaarlijk. De poten kunnen immers onder je stoel worden weggezaagd.

Hamvraag

De hamvraag is dan ook: Kan kwetsbaarheid een kracht zijn of worden? Het antwoord is gelukkig een ondubbelzinnig ja. Het geheim van de echte onkwetsbaarheid ligt in de mogelijkheid van geduldige omvorming van onze kwetsbaarheid. Dit is in feite een levenslang, soms moeizaam proces van vallen en opstaan. Maar bovenal van blijven proberen. De stadia van dit proces zijn kort gezegd: erkenning, herkenning, loutering en verzoening.

De vrucht van dit proces van innerlijke omvorming is authenticiteit. Innerlijke onkwetsbaarheid en authenticiteit vormen als het ware schering en inslag van het geestelijk-morele weefsel van het leven. Het valt daarom goed te verdedigen om het werken aan dit weefsel te karakteriseren als de essentie van alle menswording. Niet teneinde beter te kunnen egotrippen, maar teneinde beter toegerust te zijn om de potentiële, persoonlijk toegevoegde waarde voor de wereldontwikkeling in het leven tussen geboorte en dood effectief te mobiliseren. Hoe klein of zelfs onbeduidend deze toegevoegde waarde wellicht op het eerste gezicht en voor het uiterlijke oog wellicht ook moge schijnen te zijn. Hiermee zijn we bij de problematiek van de gehandicapte mens, tegenwoordig ook wel de mens met een 'ontwikkelingsstoornis' genoemd.

Volwaardigheid

Het moge duidelijk zijn, dat het streven naar authenticiteit in het leven eigenlijk nooit afgesloten wordt, laat staan dat het volledig slaagt. Althans niet in één leven. Het basale criterium is dan ook niet *volmaaktheid*, maar *volwaardigheid*. Volwaardigheid impliceert, dat de mens probeert te beantwoorden aan zijn wezen, naar vermogen en voorzover hij of zij zich daarvan redelijkerwijze bewust kan zijn op weg naar een open bestemming. Zo bezien mag het elk mens overkomen, dat hij of zij in de loop van het leven voor kortere of langere tijd een hapering in de eigen ontwikkeling meemaakt. Misschien is het wel uiterst gezond wanneer dit gebeurt. En misschien moeten we ons wel ernstig zorgen maken wanneer mensen hun ontwikkelingsstoornis niet herkennen, of er geen boodschap aan blijken te hebben.

Zo bezien is ook elke "gehandicapte" ten principale een volwaardig mens. Sterker nog, niet zelden kan in de ontmoeting met zulke mensen de overweldigende indruk ontstaan, dat men iemand tegenover zich heeft, die opvallend authentiek is, transparantie uitstralend, die het merkteken is van alle echte onkwetsbaarheid.

'Een appèl op de antroposofisch geïnspireerde zorg'

Verder vond ik deze dag een doorlopend appèl op werkgebiedenoverschrijdende samenwerking. Daar zijn we al over bezig, maar je ziet hoe actueel dat is. En misschien ligt het wel op onze weg om inhoudelijke en maatschappelijke invulling te geven aan het begrip wederkerigheid. We moeten werk maken van representatie en legitimiteit.

Misschien kunnen we wel een ontwerptekst voor de Modernisering van de Solidariteit opstellen!

Aan de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland zou ik willen vragen om werkelijk in kaart te gaan brengen wat goede zorg eigenlijk is. En om daarnaast werk te maken van de Modernisering van de Solidariteit.

De congresgangers zou ik willen vragen stil te staan bij hoe je als vrij individu vanuit de verworven zelfstandigheid een bijdrage kan leveren aan solidariteit. Wat betekent dit voor ons werk, voor scholing en voor de basisopleidingen? Hoe kun je een volwaardig mens zijn in je wijze van hulpverlening en niet ten onder gaan aan systeemdwang.

Ik kom dan weer uit bij de vraag: 'Kan kwetsbaarheid een bron van kracht zijn?'

Er gaapt een grote kloof tussen 'het mysterie van de kwetsbaarheid' zoals Cees Zwart dat verwoordde en 'de vraag naar andere solidariteit' zoals Paul van Rooij van Zorgverzekeraars Nederland stelde. Daar ligt werk voor de VGN, het HPV en voor iedere congresganger.

Ik denk niet dat alle vragen op te lossen zijn; maar er wordt wel een dringend appèl gedaan op bruggenbouwerkwaliteit. Ik voorzie dat in de nabije toekomst van ons gevraagd zal worden om vanuit het eigen perspectief bruggen te bouwen naar de ander; zowel op begrips-, individueel- als organisatieniveau. En let wel: dat is niet alleen een zaak van even onze opvatting communiceren. We zullen echte ambassadeurs van een andere benadering moeten worden.

HPV-AGENDA

- 10 dec** 10.15 – 15.30
Algemeen Bestuur nr. 5
- 12 dec** 11.00 – 14.30
Herdenkingsbijeenkomst
sterfdag Bernard
Lievegoed (Rafaelzaal, Stenia)
- 13 dec** 10.15 – 13.30
Dagelijks Bestuur nr. 9
14.00 – 16.00
Werkgroep Financiën
- 10 jan** hele dag
Verhuizing HPV-secretariaat
naar Lentelaven
- 12 jan** 10.15 – 12.30
Coördinatoren Overleg
Basis Opleidingen
- 19 jan** 10.30 – 17.30
Bijscholing Therapeutisch Onderwijs
- 24 jan** 10.30 – 13.30
Dagelijks Bestuur nr. 1
- 26 t/m
28 jan** hele dagen
Voortgezette Opleiding
thema: omgaan met je medemens

**Sluitingsdatum Verbinding nr. 84
is 20 december 2004**

OPROEPEN

Incompany training van oliedispersiebad

Een waardevolle en eenvoudig toe te passen vorm van complementaire zorg is het oliedispersiebad. Het Junge-olie-dispersieapparaat is gebaseerd op een uniek concept dat de volledige vermenging van water en zuivere olie mogelijk maakt. Het baden krijgt zo een heel andere dimensie. De optimale werking van een specifieke olie zorgt, samen met de geur en de warmtereactie, voor ontspanning, reiniging en preventie. Dat maakt het oliedispersiebad tot een welkome aanvulling in het zorgaanbod. Al meer dan 65 jaar wordt deze vorm van baden toegepast. Vooral in Duitsland is in veel zorginstellingen ervaring opgedaan. Firma Indruk werkt nu ruim 20 jaar met deze baden en hun ervaringen zijn bijzonder positief. Het bedrijf biedt incompany trainingen aan om dit in de instelling tot praktijk te maken. De introductie is in het voorjaar van 2005. Voor info: Chris Vree of Liesbeth Vree-Kokken, Wetering 41, 1862 HN Bergen, telefoon/fax (072) 589 66 99, e-mail: c.vree@wanadoo.nl.

COLOFON

**9^e jaargang, nummer 83
november 2004**

De Verbinding is het informatiebulletin van het Heilpedagogisch Verbond en verschijnt 11x per jaar. Het wordt gemaakt voor medewerkers, ouders en belangstellenden die betrokken zijn bij de heilpedagogie en sociaaltherapie. Verspreiding vindt plaats via de secretariaten en de huizen van de lidinstellingen van het HPV en het HPV secretariaat. Verzending naar huisadres is mogelijk. De samenstellers behouden zich het recht voor ingezonden mededelingen te redigeren.

**Inleveren kopij voor volgende Verbinding
vóór 20 december 2004.
Verschijningsdatum volgende Verbinding
is 14 januari 2005.**

Samenstelling: Bernard Heldt, Roelien Kort, Ageeth Koning.
Redactie: Mark van Seggelen, e-mail: mark@nieuwekoeien.nl
Hoofdredacteur: Bernard Heldt.
Productie: Buro Laga, Arnhem
Cartoon: Janet Steenhuis, Arnhem

Redactieadres:
Secretariaat Heilpedagogisch Verbond
Postbus 106
3970 AC Driebergen
Telefoon (0343) 44 99 00
Fax (0343) 44 99 09
E-mail hpv@heilpedagogie.nl
Website www.heilpedagogie.nl